

Доступ та інклюзія

«Допоможи мені зробити це самостійно» Марія Монтесорі

Цей домен стосується створення цифрового середовища та включає спектр компетентностей, які стосуються не лише подолання різних форм виключення з цифрового світу, але й навичок, які потрібні майбутнім громадянам для участі в цифрових просторах, відкритих для будь-якої меншини чи відмінної позиції.

- Який вплив мають технології на соціальний доступ та інклюзію?
- Як можна долучитись до сфер, де інклюзія зараз не така, яка мала би бути?
- Наскільки готовими до цифрового світу є наші школи, вчителі та навчальні матеріали?

Для того, щоб бути цифровим громадянином, доступ до технологій є важливою, але не достатньою умовою. Онлайнний світ є величезним, безмежним простором, сповненим можливостей. Технології пропонують доступ до нових інструментів та платформ навчання, комунікації та творчості у всіх формах та форматах.

Але доступ передбачає не лише наявність технічних навичок пересування у безконечному лабіринті онлайнного світу, але й розвинене відчуттям відповідальності та поваги до інших, базуючись на базових цінностях людської гідності та прав людини.

Навчання та креативність

«Справжньою ознакою інтелекту є не знання, а увага» Альберт Енштейн

Цей домен стосується відкритості та ставлення до навчання у цифрових середовищах впродовж життя, для розвитку та вираження різних форм креативності, за допомогою різних інструментів у різних контекстах. Він охоплює компетентності особистого та професійного розвитку для підготовки громадян до зустрічі викликів технологічно насиченого суспільства впевнено та компетентно, а також інноваційно.

- Як можна змістово розвивати креативність, коли самотійно спрямоване дослідження та навчальні цілі не представлені, або мінімально представлені у навчальних програмах?
- Який вплив має широке використання технологій у ранньому віці на розвиток мозку та креативність?

Цифрові технології змінили інструменти та платформи, які підтримують навчання та доступ до знань, замінюючи традиційну дошку з крейдою та лекції на інтерактивні інструменти поширення інформації та комунікації, веб-сайти, електронну пошту, чат-кімнати, відео-конференції, вебінари, аплікації, роботи, дрони, віртуальну реальність тощо. Друковані книги замінюються електронними, енциклопедії на Вікіпедію і т.д.

Медійна та інформаційна грамотність

«Іноді люди проголошують, що ми увійшли в інформаційний вік, так ніби інформації не було раніше. Думаю, що вся історія була інформаційним віком, кожен період по-своєму, відповідно до наявних медіа» Роберт Дарнтон

Цей домен стосується здатності інтерпретувати, розуміти, та виражати креативність через цифрові медіа з залученням критичного мислення. Медійна та інформаційна грамотність має розвиватись через освіту та постійну взаємодію з навколишнім середовищем: важливо виходити за межі «вміти користуватися» тим чи іншим медіа, наприклад, або просто «бути обізнаним» з певним поняттям чи явищем. Цифровий громадянин має керуватись критичним мисленням як основою для змістовної та ефективної участі у своїй спільноті.

- Як діти можуть вчитись опрацьовувати, аналізувати та приймати правильні рішення самостійно, відповідно до доступних медіа та інформації?
- Як медійна та інформаційна грамотність допомагають іншим необхідним навичкам громадян демократичного суспільства?

Медійна та інформаційна грамотність є амбітною ціллю в 21 столітті, через виклики того, як навчити користувачів критично оцінювати, рефлексувати та використовувати надзвичайно широкий спектр доступного медіа. Без цієї грамотності наші діти не зможуть діяти як відповідальні громадяни, цифрові чи ні, і питання того, хто їх навчить цьому залишається відкритим.

Етика та емпатія

«Емпатія – це кисень, який вдихає життя у стосунки між людьми» Гайнц Когут

Цей домен стосується етичної онлайнної поведінки та взаємодії з іншими на основі таких вмінь, як здатність розпізнавати та розуміти почуття та точки зору інших. Емпатія є базовою умовою позитивної онлайнної взаємодії та реалізації можливостей, які надає цифровий світ.

- Який зв'язок між етикою та емпатією?
- Яку роль може відігравати емпатія для побудови миру та медіації?
- Яку роль відіграє етика у цифровому громадянстві?

Етика та емпатія є в основі компетентнісної моделі Ради Європи, бо вони базуються на розумінні цінностей людської гідності та прав людини, та визначаються ставленням поваги та відчуттям відповідальності щодо інших, а також ґрунтовним знанням та критичним розумінням самого себе.

Здоров'я та добробут

«Здоров'я – найбільше багатство» Вергілій

Цифрові громадяни живуть і в реальному, і у віртуальному просторі. З цієї причини базові вміння цифрової компетентності є недостатніми. Кожній людині потрібний набір ставлень, вмінь, цінностей та знань, які роблять її більш свідомою проблем здоров'я та добробуту. Здоров'я та добробут у цифровізованому світі означають обізнаність з проблемами та можливостями, які впливають на здоров'я, зокрема, але не лише: онлайн-залежність, ергономіка та постава, надмірне використання цифрових та мобільних пристроїв.

- Як технології та здоров'я можуть бути взаємно вигідними?
- Чому баланс є оптимальним фактором між технологіями та добробутом?

Цей розділ охоплює широкий спектр тем та викликів, від доречного, вчасного використання технологій та впливу ненадійної чи спотвореної інформації, до того, як технології змінюють взаємодії в родині чи між громадянами у щоденному житті. Цей домен розділено на три частини:

- 1) Соціально-емоційний вплив на взаємодії людей
- 2) Інформаційні аспекти, що стосуються збору та опрацювання даних
- 3) Аспекти, пов'язані зі здоров'ям, від ергономіки до псевдо-медичних даних, які можна знайти онлайн

Е-присутність та комунікація

«Або напишіть щось варте прочитання, або читайте щось, варте написання» Бенджамін Франклін

Цей домен стосується розвитку особистих та міжособистісних якостей, які підтримують цифрових громадян у побудові та підтримці онлайнної присутності та ідентичності, а також онлайнній взаємодії у позитивний, послідовний та зрозумілий спосіб. Він охоплює такі компетентності, як онлайнна комунікація та взаємодія з іншими у віртуальних соціальних спільнотах, а також керування власними даними та слідами.

- Як Загальний регламент захисту даних (GDPR) впливає на е-присутність?
- Які наслідки перекривання комунікації у соціальних медіа та Інтернеті?
- Як діти можуть творити позитивну е-присутність?

Інтернет стає все більше присутнім у нашому житті, і наші он-лайн ідентичності стають все важливішими. Те, як ми взаємодіємо з іншими, може мати як позитивний, так і негативний вплив на нас, і на інших людей. Вміти створити та підтримувати здорову е-присутність та комунікувати так, щоб відповідально взаємодіяти і не перешкоджати правам інших – є фокусом цифрового громадянства.

Активна участь

«Найправдивіший тест демократії – це здатність кожного діяти так, як вважає за потрібне, допоки це не шкодить життю чи майну будь-якого іншого» Махатма Ганді

Активна участь стосується компетентностей, з якими громадяни мають бути добре обізнані для взаємодії в цифрових середовищах, щоб приймати відповідальні рішення беручи активну та позитивну участь в демократичній культурі за місцем свого проживання.

- Як активна залученість учнів в онлайн може узгоджуватись з правами людини та базовими свободами?
- Як школи можуть підтримувати активну онлайн-участь?

Активна участь означає свідомість громадянина стосовно власного оточення, прийняття рішень та активне і позитивне залучення до демократичної культури своєї спільноти.

Права та обов'язки

«Ми всі пов'язані Інтернетом, як нейрони у величезному мозку» Стівен Гокінг

Так само, як громадяни мають права та обов'язки у фізичному світі, цифрові громадяни онлайн-світу також мають певні права та обов'язки.

Цифрові громадяни мають право приватності, безпеки, доступу та інклюзії, свободи вираження та інші. Проте, ці права супроводжуються певними обов'язками, такими як етика та емпатія, та інші, які забезпечать безпечне та відповідальне цифрове середовище для всіх.

- Яким є золоте правило прав та обов'язків для кожної платформи, сайту, аплікації чи пристрою?
- Як GDPR допомагає студентам користуватись своїми правами та обов'язками?

Так само, як громадяни мають права та обов'язки у реальному суспільстві, цифрові громадяни в онлайн-світі також мають певні права та обов'язки. Наприклад, це право на приватність, безпеку, доступ та інклюзію, свободу вираження тощо. Але є й обов'язки, такі як етика та емпатія, а також інші для забезпечення безпечного та відповідального цифрового середовища для всіх.

Приватність та безпека

«Приватність – це не опція, і вона не має бути платою за те, що ми заходимо в Інтернет» Гарі Ковакс

Цей домен включає два різні поняття: приватність стосується переважно особистого захисту своєї інформації та інформації інших онлайн, тоді як безпека – більше пов'язана з обізнаністю щодо власної поведінки та діяльності онлайн. Цей домен охоплює такі компетентності, як доречне керування особистою інформацією (своєю та інших осіб), яка поширюється онлайн та робота з онлайнною безпекою (наприклад, використання навігаційних фільтрів, паролів, антивірусного програмного забезпечення, файрволів) для уникнення небезпечних чи неприємних ситуацій.

- Як учні можуть ефективно керувати своєю приватністю?
- Як стейкхолдери можуть гарантувати безпеку для онлайнних середовищ?

Приватність стосується захисту власної інформації, а також інформації інших, управління ідентичністю – це контроль за власним профілем онлайн. Безпека стосується усвідомлення людиною того, як її онлайнні дії та поведінка можуть піддаватись ризикам. Ця сфера стосується компетентності в ефективному керуванні інформацією, яка поширюється онлайн, а також у використанні інструментів (навігаційні фільтри, паролі, антивірусне програмне забезпечення, файрволи) для того, щоб уникнути небезпечних та неприємних ситуацій або утримати певний рівень анонімності.

Обізнаність споживача

«Ці речі справді кращі за ті, що у мене вже є? Чи я вже навчений бути незадоволеним тим, що я маю?» Чак Поланік

Всесвітня мережа, з усіма вимірами, такими як соціальні медіа чи інші віртуальні простори, є середовищем, де факт цифрового громадянства також означає роль споживача. Розуміння наслідків комерційної реальності більшості онлайн-просторів є однією з компетентностей, які потрібні для осіб, щоб підтримувати свою автономність у цифровому суспільстві.

- Що потрібно учням для участі в цифровій економіці?
- Зі зростанням суспільної ролі е-комерції, як учні можуть убезпечитись та насолоджуватись її перевагами?

Обізнаність споживача має дві сторони. Це розуміння своїх прав як споживачів, а також застосування цих прав та обов'язків, якщо товари чи послуги порушують чи експлуатують права інших. Ще одним аспектом обізнаності споживачів є підприємливість, зокрема продаж товарів та послуг іншим цифровим громадянам.

створення доступного цифрового середовища

навчання у цифрових середовищах впродовж життя

критичне оцінювання, рефлексія та використання широкого спектру технологій

етична онлайн поведінка та взаємодія з іншими

доречне, вчасне використання технологій та їх вплив на людину

побудова та підтримка онлайн присутності та ідентичності

відповідальні рішення в активній демократичній взаємодії у цифрових середовищах

обов'язкові норми функціонування цифрового суспільства

обізнаність та захист інформації, поведінки та діяльності онлайн

розуміння своїх прав як споживачів та цифрова підприємливість

Програми для людей з особливими потребами	Відкриті онлайн курси (МООС)
Брехливі новини (fake news) та теорії змови	Мова ворожнечі, агресивні висловлювання
Фітнес-трекери, ігрова залежність	Цифровий слід, поширення селфі
Голосування за громадський бюджет	Піратські програми, авторське право
Спам, фішинг, віруси	Покупки онлайн

Доступ та інклюзія	Навчання та креативність
Інформаційна та медійна грамотність	Етика та емпатія
Здоров'я та добробут	Е-присутність та комунікація
Активна участь	Права та обов'язки
Приватність та безпека	Обізнаність споживача